

FRONT-LINE

Vid Sagadin
Prazna pesem

Milan Dekleva: ŠEPAVI SONETI

Spremna beseda Matevž Kos, ilustriral Tomaž Kržišnik. Založba Mihelač, Ljubljana 1994 (Zbirka Itaka)

Malokatera poezija se, tako kot Deklevova, kar sama od sebe ponuja v interpretacijo. Vendar ne gre za namernost, ki bi škodila njeni pesniškosti. Ravno nasprotno: njena "interpretativnost" izhaja iz izrazito pesniškega soočanja z aktualnimi in večnimi vprašanji o svetu, v katerem smo. V njeni refleksivni ali meta-diskurzivni naravnosti je ves čas prisoten razpor – med čutnim in imenljivim, med fizičnim in meta-fizičnim, med erosom in logosom, med stvarjo in mislijo o njej. Razpor ali prepad, o katerem na različne načine govorijo vse Deklevove pesmi doslej, pa ni nepremostljiv, kot bi se to zgodilo, recimo, filozofskemu diskurzu, saj je izražen na pesniški način. Gre za čutno govorico pesmi. Za *Narečje telesa*, kot se glasi neka Deklevova zbirka. Ali za naročje pesmi. Prepad med kozmosom besede in kozmosom stvari, ki je v obdobju ultra-modernizma, podkrepjenega s strukturalizmom, veljal za neprekoračljivega, saj ni bil vpet v esencialno in doživljajsko strukturo sveta, je našel svoj prostor in razrešitev v "naročju pesmi" same, v "narečju stvari". Razlika med prvim in drugim načinom je velikanska: namesto sofističnega preigravanja besed v polju jezika se zdaj dogaja bistvovanje jezika – v svetu in prek stvari. Deklevov pesniški razvoj pa je šel še naprej. Skeptičen do novoveškega subjekta – v razbijanje vsevednega jaza. Zazrt v spremenljivost sveta – v dialektiko stvari. Izbiral si je mislece in filozofe, prek katerih je lahko utelešal različne ideje s svojo pesniško govorico. V *Zapriseženem prahu* (1987) – Heideggrovo bitno-zgodovinsko pot, njeno skrb za bit, skrivnostno razkrivanje biti stvari v odkrivajočem zrenju besede, njeno izvirno naravnost. V *Paničnem človeku* (1990) – Anaksimandrovo iskanje snovi, v katero naj bi se utelesila pesem.

V *Preseženem človeku* (1992) – Heraklitovo umetnost paradoksov, ki uči, da je trajnost sveta v njegovih premenah. In prav nazadnje, v *Šepavih sonetih* (1995) – v Lao Zijeji neulovljivosti Daa, ki je nič, praznina, odsotnost.

V Deklevovi pesniški zbirki z najnovejšim datumom so ključne besede: nič, praznina, odsotnost in molk. Tja navsezadnje, po pesniku, gravitira njegovo "rekanje stvari". Vendar je to praznino (in vse druge naštete izraze) treba razumeti v posebnem smislu: ne kot popolno nihilizacijo sveta v post-modernem svetu simulakrov, ampak kot "polnost praznine" ("Beseda je polna, če je prazna" /7/), ki šele ustvarja razpoložljivost brezkončnih možnosti rekanja. Če živi pesem v odsotnosti besede, pomeni, da se neprestano presega v drugo besede – v tisto neizrekljivo, ki še ni ubesedeno ali pa je neubesedljivo. Na ta način se pesem odpira za vse čase, saj se čas v praznini, ki je večnostna dimenzija, popolnoma izniči. Čas pripada snovi in končnosti. Človek je v času končen in smrten. V praznini pa človek presega svojo končnost in postaja nesmrten: "Minljivost merimo, ker nam je dana večnost, smisel za odsotno." (17) Deklevi je praznina, podobno kot vzhodnim filozofijam, sinonim za univerzalno in za bitno v heideggerjanskem smislu: "kjer se razpre praznina, joče bit" (43). Vendar univerzalnost ne pomeni dovršenosti v smislu evropskega logosa, ki se zapira v enoumje pomena in s tem v svojo lastno končnost: "razum je prazen, absoluten krog". (11) Tu je mišljena univerzalna harmonija nasprotij, zato je poezija ves čas poezija paradoksa in je njen diskurz neulovljiv v težnji po celovitosti sveta. Na ravni jezika se težnja po neomejenem in odsotnem kaže kot čisti logični absurd: "sladkam se z absurdom." (51) V tem absurdu je treba vztrajati, kajti v njem se zrcali vsa bit. Zato je bit najprej nostalgija za odsotnim, ki ga evocira pesem – joče. Je njena umestitev v absurd besede – se zvrne v smeh. Je njeno prepoznanje v odsotnosti besede – prestopi v molk. Spoznanje biti je torej preneseno v molk, ki ga evocira pesem kot smisel za odsotno. Zato lahko rečemo, da je poezija Milana Dekleve od tod naprej bistveno razpeta med absurdnostjo besede in molčljivostjo spoznanja – in ne več med besedo in stvarjo. Na ta način se Dekleva – v svojem mediju – približuje tudi (post)moderni evropski filozofiji (Artaud, Derrida, Deleuze, Bataille), ki v svojem protiheglovskem poskusu išče smisel v razpršenosti smisla, ki vztraja v poziciji absurda. Za Deklevo je pesem, "predana stvarjem in jeziku, vedno v stiku vsega in nikjer" (55), neprestano govorjenje brez ujetosti v končni smisel ("Neskončen rek je več kot narek." /51/), v katerem je neskončno pomenljiva. Ali – z izrazi francoskega filozofa Jacquesa Derridaja: je neskončno gibanje razlike med označevalcem (besedo) in označenim (celota

neizgovorljivega stvarstva). Deklevova nadaljnja pesniška pot nas tako vodi – v izvorno jezikavost jezika, ki je v *Šepavih sonetih* samo programsko zarisana, izrisuje pa se že v pesnikovih najnovejših pesmih, ki izhajajo v *Literaturi* (1994, 1995) pod skupnim naslovom *Jezikava rapsodija*. Vendar omenjena jezikavost ne ostaja v zaprtem prostoru jezika – ni golo sofistično preigravanje z besedami, ampak izhaja iz temeljne človekove težnje prestopiti meje svoje končnosti in se v neskončni zgovornosti večno približevati neskončni invokaciji (ali inkantaciji – Deklevov izraz) smisla.

Preostane nam samo še tole vprašanje: Zakaj je, kljub hvalnici nedovršenosti, Dekleva izbral ravno – praviloma dovršeno – obliko soneta? Ta paradoksalna gesta ima svoj natančni in utemeljeni pomen. Pri Deklevi je namreč struktura soneta razbita (nasprotno je struktura Jesihovega verza, kljub prenovitvi in modernizaciji, klasično sonetna). Na ta način je tudi na vizualni ravni utelešeno temeljno protislovje – med težnjo po dovršenosti in nujno po vztrajanju v nedovršenosti. Zato ima tudi naslov – *Šepavi soneti* – točno določen pomen, izhajajoč ravno iz tega protislovja, ki je bistvo Deklevove poezije.

Kaj lahko rečemo na koncu o najnovejši zbirki *Šepavi soneti* Milana Dekleve? Doslej najbolj uspelo utelešenje poezije paradoksa, čutnosti, univerzalnosti, vračanja k izvoru; neizgovorljivega, zamolčanega in zakritega; poezije praznine, odsotnosti in slepote; sprejemanja, darovanja in milosti; lepote, tujosti in vsebovanega nasprotja; poezije Skrivnosti in večne Pesmi. V horizontu naštetega je Milan Dekleva z zbirko *Šepavi soneti* neprekosljiv pesnik. Z njo je dosegel težko presegljivo točko. Pot naprej od nje – na zarisanem horizontu – skorajda ni več mogoča. Kvečjemu v nov horizont.